

RATNICI OD PUŠKE MANJI

Legenda o prvoj oružanoj pionirskoj jedinici u Hrvatskoj ne počinje datumom njezina osnutka (7. studenoga 1942. godine) nego strašnim pokoljem koji je i desetogodišnjake natjerao da gledaju smrti u oči. Sve do oslobođenja mali su se ratnici svakodnevno tukli s ustašama, ali i s Talijanima i Nijemcima

Malo selo – Divoselo dalo je veliki obol u Narodnooslobodilačkom ratu. U ovom ličkom naselju, 1. lipnja 1941. godine pukla je prva ustanička, antifašistička puška, 2. kolovoza formiran je Prvi narodnooslobodilački odbor, kao organ vlasti. Godine 1942. (16. travnja) formiran je poznati partizanski bataljun „Pekiša Vuksan“, koji je kasnije kao 2. bataljun ušao u sastav Prve hrvatske udarne brigade, a potom Prve brigade 6. ličke proleterske divizije „Nikola Tesla“.

Gojko Matić - komandir

Sedmog studenoga 1942. godine formirana je Prva pionirska partizanska četa u Divoselu (prva u Hrvatskoj). „Za komandira čete određen sam ja, tada trinaestogodišnjak“, kaže **Gojko Matić**, danas počasni predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ivanec-Lepoglava. „Za komandire triju vodova postavljeni su petnaestogodišnjaci:

Mile Počuča, Pećo Stanić i Ljubiša Vojnović

. Na brdu Klepalište, pod Velebitom, okupilo se toga jutra 43 odabrana dječaka, od kojih je najstariji

Dragan Vujnović

imao 16 godina. Najviše je bilo trinaestogodišnjaka“.

Ta su djeca stala u prvi vojnički stroj, čvrsto stežući pušku u desnom ramenu. Mahom su to bile

kratke „talijanske“, kao stvorene za male borce, ali bilo je i „mauzera“, „zbrojovki“ i jedan puškomitraljez. Tragična je bila spoznaja da je većina njih već dobroano omirisala barut, a neki bili i ranjavani. Djeca iz Divosela, Rizvanuše, Brušana, Ličkog Novog, Čitluka, Ornica, Smiljana i Lukova Šugarja nisu toga jutra gajila maštovite, romantične iluzije o ratu iz povijesnih romana. Znali su što je to smrt i umiranje, što bespomoćnost pred golim nožem, što pasivnost u borbi. Bili su to vučići spremni da što skuplje prodaju svoju vlastitu kožu, svjesni da prema njima nitko neće imati milosti.

Iako je do kraja rata kroz četu prošlo ukupno 78 pionira, ona nikada nije dosegla brojnost „prave“ partizanske čete – 150 do 200 boraca, ali se tukla kao da u svom sastavu ima tri bataljuna, jer je od osnutka do kraja rata na Divoselo izvršeno 89 napada koje su pioniri dočekali s oružjem u ruci, a borbeni ugled dječaka toliko je bio velik u neprijateljskim redovima, da se ni jedna njihova jedinica nije usuđivala zanočiti u selu.

Teško se danas staviti u poziciju tih dječaka, od kojih je 17 poginulo u borbi, uspješno branilo i čvrsto držalo vatreni položaj na certi od Rizvanuše do Čitluka, dug oko 12 kilometara, dok su se ispred njih nalazila neprijateljska uporišta. Ta prva pionirska naoružana četa od svog formiranja do oslobođenja zemlje uspješno je, ne samo odbila brojne napade moderno naoružanih neprijateljskih bataljuna, nego i nanosila gubitke u živoj sili i plijenila naoružanje i ratnu opremu. Ta četa naoružane djece, primerice, u jesen 1944. godine, uz pomoć nekoliko odbornika i partizanskih invalida, uništila je kompletnu ustašku 35. bojnu, štiteći svoje živote te oko 600 preživjelih stanovnika Divosela i pedesetak hrvatskih obitelji, izbjeglih pred ustaškim terorom iz zapadne Like.

Pogibija najmlađeg borca

Ta mala vojska počela je najteži dio vojničkog posla od prvog dana jedinice - borbu, svakodnevnu, neprestanu. „Zasjede, straže, patrole i izvidnice postavljane su svakog ljetnog dana u 4, a zimskoga u 6 sati izjutra i trajale sve do mraka, jer noć je bila posve sigurno vrijeme kad su se neprijatelji povlačili u sigurnost svojih utvrda. Prve žrtve u četi bili su braća **Mile i Dukšan Obradović**

, koje su ustaše jednog jutra iznenadile u patroli, ali iako teško ranjeni, dječaci su se lavovski borili, sve dok nisu natjerali ustaše na povlačenje. Ubrzo, od zadobijenih rana dječaci su umrli. Najmlađi borac čete, mali

Vlado Vujnović

, upao je u zasjedu, bez izgleda za obranu. Nađen je u Velebitu nakon četiri dana, privezan za malo stablo, sav izmasakriran, u polusjedećem stavu. Imao je 12 godina!“, sa tugom u srcu pisjeća se Matić.

Položaj golobradih dječaka kao partizanskih boraca po svim objektivnim shvaćanjima bio je daleko teži i za život opasniji, nego mladića njihova uzrasta i dobi, u većim borbenim partizanskim formacijama u kojima se pinirima iz humanih i očinskih poriva poklanjala veća pozornost, skrb i zaštita. Dječake borce iz pionirske partizanske čete na položajima i u bitkama nije imao tko zamijeniti, ni požaliti – tek poneki invalid koji se vratio kao ranjenik iz većih partizanskih jedinica, nesposoban za duge marševe, ili odbornik NOO-a, ili šezdesetgodišnji seljanin... Ali i takvih je iza pokolja u Divoselu, sposobnih za oružje bilo malo.

Junaštva dječaka boraca ostala su zasjenjena velikim bitkama i slavnim partizanskim jedinicama. Šezdesetak dječaka u dobi od 12 do 16 godina, gotovo tri pune ratne godine odolijevalo je najezdama neprijatelja. U svoj nepisani ratni dnevnik upisali su stotinjak krvavih okršaja. Koliko je borbi i susreta sa smrću imala ta skupina dječaka, možda se nikada neće točno saznati, jer djeca nisu imala ni svoje kroničare, ni ratnu dokumentaciju.

Bojan Miroslavljev